

PRINCIP INTEGRACE OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČR

**Obecná studie
Studie k RePower EU**

Justice and Environment 2025

OBSAH

OBSAH	2
1. Obecný právní rámec ochrany životního prostředí a klimatu v ČR.....	4
2. Výběr analyzovaných EU předpisů.....	6
3. Transpozice vybraných EU předpisů do českého právního řádu	7
4. Soulad transponovaných předpisů s principem integrace ochrany životního prostředí.....	8
NECP	8
EIA.....	9
Nedostatky v procesu EIA.....	10
SEA.....	11
Přístup k informacím	13
5. Doporučení pro lepší zohlednění principu integrace	15
6. Zohlednění dalších relevantních ustanovení LZPEU	16
7. Judikatura českých soudů odkazující na relevantní ustanovení LZPEU	17
8. Závěr a doporučení.....	18
1. Obecný legislativní rámec ochrany životního prostředí a klimatu v ČR.....	20
2. Výběr analyzovaných EU předpisů.....	22
3. Transpozice vybraných EU předpisů do českého právního řádu	23
4. Soulad transponovaných předpisů s principem integrace ochrany životního prostředí...	23
Vymezení záměru pro využití OZE	25
Nezbytné oblasti	25
Akcelerační zóny.....	26
Proces posuzování záměru	28
5. Doporučení pro lepší zohlednění principu integrace	30
6. Zohlednění dalších relevantních ustanovení LZPEU	31
7. Judikatura českých soudů odkazující na relevantní ustanovení LZPEU	33

8. Závěr a doporučení..... 34

1. Obecný právní rámec ochrany životního prostředí a klimatu v ČR

Ochrana životního prostředí je v českém právním řádu zakotvena již na ústavní úrovni. Ústavní pořádek garantuje jak hmotněprávní, tak procesní práva, díky kterým je životní prostředí zohledňováno jak při vytváření veřejných politik, tak i při rozhodování soudů.

Ústava České republiky zakotvuje ve svých úvodních ustanoveních v čl. 7, že:

„Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“

Životní prostředí je zde deklarováno jako veřejný statek (hodnota) a zároveň jako tzv. státní cíl. Z daného ustanovení tedy neplyne konkrétní vymahatelné právo, avšak jedná se o důležité interpretační vodítko při garanci dalších práv poskytnutých ústavním pořádkem, či obecně právním řádem ČR. Ústavní soud ostatně uvedl, že „Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí, jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat.“

V souvislosti s environmentálními závazky je důležité uvést také ustanovení Ústavy ČR zakotvující postavení mezinárodních smluv, včetně mezinárodních smluv v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu. Podle čl. 10 Ústavy:

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Mezi takovéto smlouvy patří například Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva).

Listina základních práv EU (LZPEU) má z pohledu čl. 10 specifické postavení. Přestože se jedná o součást právního řádu ČR, tedy o závazný zdroj práva, nejde o součást ústavního pořádku. Dle Ústavního soudu LZPEU totiž nepatří mezi “klasické” mezinárodní lidskoprávní smlouvy, které jsou referenčním hlediskem při přezkumu ústavnosti (jako např. Úmluva Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod).

Součástí ústavního pořádku ČR je však Listina základních práv a svobod (“Listina”). Představuje primární katalog základních práv a výslovně zakotvuje právo na příznivé životní prostředí a na přístup k informacím o stavu životního prostředí. Podle čl. 35 Listiny platí, že:

„(1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.

(2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.

(3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.”

Listina základních práv a svobod obsahuje také další ustanovení vztahující se k ochraně životního prostředí a klimatu. V čl. 11 týkajícím se práva na vlastnictví je ve třetím odstavci stanoveno obecné omezení tohoto práva:

„Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.”

V čl. 31 Listiny je pak zakotveno, že:

„Každý má právo na ochranu zdraví.”

Z procesního hlediska je pak zásadní čl. 36, který obecně zakotvuje právo na soudní ochranu:

„Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak.”

Podle čl. 41 Listiny je však vymáhání práva na příznivé životní prostředí (či práva na zdraví) výrazně omezeno. Jako jednoho z tzv. sociálních práv je možné se ho domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Důsledkem tohoto omezení je také to, že Ústavní soud při přezkumu ústavnosti norem využívá pouze tzv. test racionality, oproti přísnějšímu testu proporcionality užívaného u zásahů do základních či politických práv.

Na zákonné úrovni je pro prosazování práva na příznivé životní prostředí klíčový zákon č. 17/1992, o životním prostředí. Specifikuje možnosti prosazování práva na příznivé životní prostředí pramenícího z ústavního pořádku.

Podle § 15 zmíněného zákona se každý může stanoveným způsobem domáhat u příslušného orgánu svých práv vyplývajících z tohoto zákona a dalších předpisů upravujících věci životního prostředí.

Příslušné orgány státní správy jsou oprávněny v případech, kdy hrozí závažné poškození životního prostředí nebo kdy k poškození již došlo, rozhodnout o dočasném zastavení nebo omezení činnosti, která může toto poškození způsobit nebo je již způsobila, na dobu nejdéle 30 dnů (předběžné opatření) a současně navrhnout opatření k nápravě věcně příslušným orgánům státní správy (§ 30).

Další právní úprava je obsažena v tzv. sektorových předpisech, zejména ve vodním zákoně, zákoně o ochraně ovzduší, zákoně o integrované prevenci, zákoně o posuzování vlivů na životní prostředí, zákoně o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a v dalších předpisech.

ČR doposud (únor 2025) nepřijala klimatický zákon. Namísto toho je Vládou schvalováno několik klíčových strategických dokumentů, které stanovují klimatické cíle. Jsou jimi Politika ochrany klimatu, Státní energetická koncepce a Národní energetický a klimatický plán (NECP). V případě Politiky ochrany klimatu se jedná o dokument připravovaný Ministerstvem životního prostředí a schvalovaný vládou. Současná platná verze dokumentu byla schválena v roce 2017. Aktualizace dokumentu z února 2024 nebyla k datu vyhotovení této studie (kdy) vládou schválena. Státní energetická koncepce, která je připravována Ministerstvem průmyslu a obchodu, stanovuje vizi státu v oblasti energetiky. Tento strategický dokument byl naposledy aktualizován v roce 2015. Schválení připravované aktualizace tohoto dokumentu bylo na konci roku 2024 odloženo. Zřejmě nejdůležitějším strategickým dokumentem je pak Národní energetického a klimatického plánu, který je zmíněn v dalších kapitolách.

2. Výběr analyzovaných EU předpisů

Tato studie se bude věnovat implementaci následujících právních předpisů.

1. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013

2. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1367/2006 ze dne 6. září 2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství

3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí

4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Tyto nástroje EU byly zvoleny z důvodu, že jsou základem univerzální participace veřejnosti a dalších relevantních subjektů na řízeních s vlivem na ochranu životního prostředí. Tato participace je nejzásadnějším předpokladem naplnění principu integrace ochrany životního prostředí zakotveného v čl. 37 LZPEU. Díky efektivní participaci veřejnosti může být ochrana životního prostředí a klimatu vzata v potaz již při přípravě veřejných politik či následně v rámci rozhodování o konkrétních záměrech. Jedná se tak o mnohem efektivnější způsob, než pouhá následná litigace z důvodu nedostatečného zohlednění dopadů na životní prostředí.

Proces přijímání NECP je klíčový z hlediska možnosti veřejnosti vyjádřit se k zásadám státní politiky v oblasti dekarbonizace a reakce na změnu klimatu. Zejména v situaci, kdy ČR stále nepřijala klimatický zákon, je NECP jediným dokumentem podobného charakteru (vedle stále neaktualizované Politiky ochrany klimatu a Státní energetické koncepce).

Procesy EIA a SEA jsou zavedené mechanismy inkorporované v českém právním řádu. Cílem je tedy rozšířit povědomí o jejich fungování, konkrétních možnostech zapojení veřejnosti do povolovacích procesů a práv spojených s jejich participací. Totéž platí o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, garantovaném Aarhuskou úmluvou.

Propojením dílčích právních nástrojů, které jsou veřejnosti díky těmto institutům k dispozici, s konkrétními ustanoveními LZPEU dojde k lepší a účinnější aplikaci těchto předpisů. Veřejnost bude mít zároveň větší příležitost i schopnosti k účinnému uplatňování svých práv plynoucích z LZPEU.

3. Transpozice vybraných EU předpisů do českého právního řádu

Předpisy EU vybrané v předchozí kapitole nachází svůj odraz hned v několika národních předpisech. Například směrnice o EIA a o SEA jsou v českém právním řádu provedené zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, který upravuje oba tyto procesy.

Nařízení č. 1367/2006, resp. samotná Aarhuská úmluva, jsou provedeny především zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Ten mimo to implementuje další právní předpisy EU, zejména směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, směrnici Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE) a směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru.

Naopak povinnost vytvořit a předložit Národní energetický a klimatický plán vychází přímo z nařízení č. 2018/1999. Samotný NECP byl schválen vládou dne 18. 12. 2024.

4. Soulad transponovaných předpisů s principem integrace ochrany životního prostředí

Princip integrace ochrany životního prostředí obsažený v článku 37 LZPEU stanoví, že „vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zvyšování jeho kvality musí být začleněny do politik Unie a zajištěny v souladu se zásadou udržitelného rozvoje”.

NECP

Z pohledu integrace ochrany životního prostředí byl zásadní především proces veřejné konzultace během přípravy NECP. V rámci ní došlo k zapojení jak vnitrostátních, tak unijních subjektů.

Úvodních diskuzí o podobě dokumentu se účastnila vybraná skupina stakeholderů, mezi nimiž byl vedle průmyslových svazů či samospráv zastoupen i Zelený kruh sdružující environmentální organizace.

První kolo veřejné konzultace proběhlo formou strukturovaného dotazníku. Zjišťoval se zejména názor stakeholderů na to, které části starého NECP již nejsou relevantní a měly by být vypuštěny či aktualizovány, a co naopak v plánu chybí. Konzultoval se také ideální způsob, jak nastavit vnitrostátní klimaticko-energetické cíle vzhledem k cílům na úrovni EU, jaká konkrétní opatření jsou třeba a jaké by byly jejich dopady.

Po přípravě uceleného textu návrhu aktualizace proběhlo druhé kolo veřejné konzultace. Reálné provedení této fáze konzultace však zanechává otázky, zda skutečně došlo k efektivnímu naplnění principu integrace ochrany životního prostředí. Konzultace totiž probíhala

formou zpřístupnění zhruba 500 stránkového dokumentu, ke kterému se mohla angažovaná veřejnost vyjadřovat. Celý proces tak byl značně nepřehledný, kdy jednotlivé připomínky nebyly řádně vypořádány a nebyly tak naplněny nutné standardy transparentnosti.

EIA

Podle § 1 odst. 3 zákona o posuzování vlivů na životní prostředí je účelem celého procesu získat objektivní odborný podklad pro vydání rozhodnutí a přispět tak k udržitelnému rozvoji společnosti. Deklarovaný účel zákona je tak v souladu s čl. 37 LZPEU, který rovněž zakotvuje nutnost sledování zásady udržitelného rozvoje.

Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí rozlišuje různé kategorie záměrů podle jejich potenciálního dopadu na životní prostředí. Záměry v Kategorii I, jako jsou letiště, dálnice nebo vodní nádrže, podléhají povinnému úplnému procesu EIA, (ačkoli někdy až po překročení stanovených limitů). Záměry v Kategorii II procházejí povinně alespoň zjišťovacím řízením, které určí, zda je nutný úplný proces EIA. Tato kategorie zahrnuje například větrné elektrárny nebo průmyslové zóny. Pro záměry, které již prošly EIA, se před navazujícím řízením vydává verifikační stanovisko ověřující, zda nedošlo k významným změnám. Specifickou skupinou jsou podlimitní záměry a záměry s potenciálním vlivem na soustavu NATURA 2000, u nichž se individuálně posuzuje nutnost zjišťovacího řízení nebo EIA.

Tento systém naplňuje základní požadavek integrace ochrany životního prostředí do rozhodování o plánovaných záměrech. Zajišťuje aby všechny projekty s možným dopadem na jakékoli složky životního prostředí byly z hlediska jejich vlivů řádně přezkoumány.

Proces EIA začíná oznámením investora o záměru příslušnému úřadu. Následuje zjišťovací řízení, které určí, zda je nutný úplný proces EIA. Pokud ano, investor musí nechat zpracovat podrobnou dokumentaci autorizovanou osobou, která hodnotí vlivy záměru na životní prostředí. V některých případech může být nařízeno veřejné projednání, zejména pokud se veřejnost nesouhlasně vyjádří k předložené dokumentaci. Poté úřad nechá zpracovat nezávislý posudek, který hodnotí správnost a úplnost dokumentace.

Tímto postupem rovněž dochází k naplnění integrace ochrany životního prostředí dle čl. 37 LZPEU. Na posouzení vlivů se podílejí kvalifikovaní odborníci, zároveň je však zajištěna participace laické veřejnosti formou připomínek či účasti na veřejném projednání.

Závěrečnou fází procesu EIA je vydání závazného stanoviska příslušným úřadem. Toto stanovisko slouží jako klíčový podklad pro navazující řízení (např. územní a stavební) a úřady vedoucí tato řízení jsou povinny se jím řídit. Závazné stanovisko má platnost sedm let s

možností opakovaného prodloužení o pět let. Princip integrace ochrany životního prostředí se tak neprojevuje jen během samotného procesu EIA, nýbrž může zásadně ovlivnit i navazující řízení o povolení záměru.

Veřejnost má několik možností, jak se aktivně zapojit do procesu EIA. Klíčovým principem je transparentnost, proto jsou všechny důležité informace a dokumenty zveřejňovány v informačním systému EIA a na úředních deskách dotčených obcí a krajů. Občané mohou písemně vyjádřit své názory k oznámení a dokumentaci, a to do 30 dnů od jejich zveřejnění. Ačkoli tato vyjádření nejsou pro úřad závazná, mohou ovlivnit konečné stanovisko. V případě odůvodnění nesouhlasného vyjádření k dokumentaci musí úřad nařídit veřejné projednání, kterého se veřejnost může zúčastnit. Pokud občané nesouhlasí s výsledným závazným stanoviskem, mají možnost ho napadnout v navazujícím řízení. Privilegovanou pozici mají environmentální spolky, které se mohou navazujícího řízení přímo účastnit a proti rozhodnutí případně podat odvolání. Tímto způsobem proces EIA umožňuje aktivní účast veřejnosti a zohlednění jejich připomínek při posuzování vlivů záměrů na životní prostředí.

Zákon tedy umožňuje integraci ochrany životního prostředí jak díky odbornému posouzení, tak díky účasti veřejnosti. Zohlednění environmentálních hledisek zároveň může mít vliv i na výslednou podobu záměru, jelikož v rámci závazného stanoviska mohou být stanoveny konkrétní podmínky či požadavky na monitoring emisí hluku či znečištění.

Významným prvkem pro dosažení principu vysoké úrovně ochrany životního prostředí dle čl. 37 je také povinnost posuzovat kumulativní a synergické účinky, což přispívá k lepšímu pochopení celkového dopadu záměru na jeho okolí. Díky vyžadování posouzení různých variant záměru může dojít k vybrání té, která dosáhne co největší rovnováhy, mezi ochranou životního prostředí a dalšími veřejnými zájmy.

NEDOSTATKY V PROCESU EIA

Přestože zákon v obecné rovině respektuje princip integrace ochrany životního prostředí, v jeho praktické realizaci nezdávka dochází k jeho obcházení a nenaplnění.

Předně je třeba mít na paměti, že proti samotnému závaznému stanovisku, jež je výsledkem celého procesu, neexistuje přímý opravný prostředek. Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, č. j. 1 As 13/2007 - 63, lze nezákonnost závazného stanoviska napadat až v rámci přezkumu konečného rozhodnutí o povolení záměru.

Problematickým byl pokus zákonodárce o oslabení procesu EIA prostřednictvím ustanovení § 23a odst. 3 zákona, podle něž stačilo, aby závazné stanovisko bylo platné v době vydání

prvostupňového rozhodnutí o povolení záměru. Tímto zákonodárce umožnil pokračovat ve výstavbě řady dálnic, u nichž probíhaly dlouholeté spory o stavební povolení, během nichž by platnost závazného stanoviska za normálních okolností vypršela. Úprava byla dokonce posuzována Ústavním soudem, který ji však shledal ústavně konformní. Obstála totiž v mírnějším testu racionality, neboť nezasahuje do samotného jádra práva na příznivé životní prostředí, sleduje legitimní cíl a představuje racionální prostředek k jeho dosažení. Ustanovení bylo nicméně zrušeno k 1. 1. 2024 zákonem č. 284/2021 Sb. v souvislosti s přijetím nové úpravy stavebního řízení.

Velmi problematickou praxí je pak tzv. salámová metoda, kdy dochází k záměrnému rozčlenění záměru na menší části, které jsou posuzovány zvlášť. Tím je omezena možnost komplexního posouzení dopadů na životní prostředí. Jelikož zákon vyžaduje komplexní posuzování všech vlivů, tato praktika představuje zakázané obcházení zákona. Nejvyšší správní soud nicméně ve věci rozšiřování obchodních zón připustil, že jednotlivé obchodní domy mohou být posuzovány jako samostatné záměry.

Stejně tak je nežádoucí, že pokud EIA vůbec neproběhne, veřejnost má jen velmi omezené možnosti, jak efektivně zajistit dodržení principu integrace ochrany životního prostředí a obrany svých práv. Například ve věci kancelářských komplexů u pražského Masarykova nádraží Nejvyšší správní soud zpětně určil, že úřady nedostatečně vysvětlily, proč se proces EIA nemá konat. Rozhodnutí nicméně přišlo ve chvíli, kdy byly stavby již postaveny a k náležitému zohlednění dopadů na životní prostředí tedy nedošlo.

SEA

Proces SEA se zaměřuje na posuzování koncepcí, které mohou mít významný vliv na životní prostředí. Tyto koncepce slouží jako podklad pro budoucí záměry, které budou podléhat procesu EIA. Již samotný účel procesu SEA tedy naplňuje princip integrace ochrany životního prostředí zakotvený v čl. 37 LZPEU, neboť jeho cílem je zajistit, aby aspekty ochrany životního prostředí byly začleněny do strategického rozhodování a plánování ze strany veřejné správy.

Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí specifikuje oblasti, do kterých musí koncepce zasahovat, aby podléhaly procesu SEA. Mezi tyto oblasti patří například doprava, odpadové hospodářství, územní plánování, regionální rozvoj, životní prostředí a nakládání s vodami. Výběr těchto oblastí odpovídá požadavku na integraci ochrany životního prostředí do klíčových sektorových politik, což přispívá k zajištění udržitelného rozvoje. Nicméně určité typy koncepcí jsou z procesu SEA vyňaty, například koncepce týkající se obrany státu, mimořádných událostí nebo finanční a rozpočtové koncepce. Tento fakt může být z hlediska principu integrace

problematický, protože některé strategie mohou mít nepřímý, avšak významný vliv na životní prostředí.

Zákon rozlišuje mezi koncepcemi, které vždy podléhají úplnému procesu SEA, a těmi, u kterých probíhá pouze zjišťovací řízení. Úplnému procesu podléhají koncepce s předpokládaným výrazným dopadem na životní prostředí, zejména ty, které ovlivňují území větší než jedna obec. Naopak koncepce týkající se menšího území podléhají pouze zjišťovacímu řízení. Toto rozlišení umožňuje efektivnější zaměření procesu na významné environmentální aspekty.

Proces SEA začíná předložením a oznámením koncepce příslušnému úřadu. Následuje zjišťovací řízení, kde se určí rozsah a zaměření hodnocení. Již v této fázi se uplatňuje princip integrace, protože rozhodnutí o rozsahu hodnocení vychází z předpokládaného vlivu na životní prostředí a cílem je zajistit, aby důležité environmentální faktory nebyly opomenuty. Poté odborník vypracuje vyhodnocení vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví, což přímo reflektuje požadavek na zvyšování kvality životního prostředí jako součásti politik EU. Předkladatel následně zpracuje návrh koncepce, který zahrnuje toto vyhodnocení, a předloží ho úřadu.

Důležitou součástí procesu je veřejné projednání, kde se může kdokoli vyjádřit k návrhu koncepce. Toto projednání musí být oznámeno nejméně 10 dní předem a zápis z něj musí být zveřejněn v informačním systému SEA. Možnost účasti veřejnosti je klíčovým prvkem integrace environmentálních hledisek a dochází díky němu k náležitě participaci veřejnosti.

Závěrečnou fází procesu SEA je vydání stanoviska příslušným úřadem. Toto stanovisko může být souhlasné, nesouhlasné nebo může obsahovat návrhy na doplnění či úpravy koncepce. Stanovisko SEA je tedy nástrojem, kterým se princip integrace ochrany životního prostředí dostává do rozhodovacího procesu. Ačkoliv stanovisko není právně závazné, musí být zohledněno. Po schválení musí být koncepce zveřejněna spolu s prohlášením, jak bylo stanovisko SEA zohledněno, což zajišťuje transparentnost.

V rámci procesu SEA je dále zajištěna možnost veřejnosti navrhnout přezkum stanoviska SEA. Tento mechanismus posiluje princip integrace tím, že umožňuje kontrolu souladu stanoviska se zásadami ochrany životního prostředí a požadavky právního řádu obecně. Přestože proti stanovisku samotnému nelze podat odvolání, občané mohou podnětem navrhnout nadřízenému úřadu, aby stanovisko přezkoumal.

Občané mají rovněž možnost bránit se proti samotné koncepci, pro niž bylo stanovisko SEA vydáno. Přípustné nástroje ochrany závisí na právní povaze koncepce. Typicky se bude jednat

o opatření obecné povahy (např. územní plán obce nebo program rozvoje města). Může jít ale také o obecně závaznou vyhlášku (např. části plánu odpadového hospodářství).

Proti obecně závazné vyhlášce se dá brojit podnětem k Ministerstvu vnitra, aby prověřilo její zákonnost. U opatření obecné povahy lze rovněž požadovat přezkum ze strany nadřízeného úřadu. Zároveň je však možné jej napadnout i u soudu.

Proces SEA je tedy významný nástroj k implementaci principu integrace ochrany životního prostředí do rozhodování o strategických koncepcích. Klíčovými prvky, které naplňují tento princip, jsou systematické hodnocení vlivů na životní prostředí, zapojení veřejnosti a možnost přezkumu. Výzvou však zůstává skutečnost, že stanovisko SEA není závazné a některé koncepce nejsou do procesu vůbec zahrnuty. Veřejnost má zároveň omezené možnosti obrany, jak proti stanovisku samotnému, tak proti výsledné koncepci. Většina možností obrany totiž spočívá v iniciování přezkumných řízení. U nich platí, že rozhodnutí, zda přezkum zahájí či ne, je čistě v rukou nadřízených úřadů.

PŘÍSTUP K INFORMACÍM

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, zakotvuje právo veřejnosti na přístup k informacím o životním prostředí a stanovuje podmínky, za kterých mohou být tyto informace poskytovány. Tím přímo naplňuje princip integrace ochrany životního prostředí podle čl. 37 LZPEU, neboť zajišťuje, aby veřejnost měla aktuální a úplné informace o životním prostředí, a mohla se tudíž aktivně zapojovat do rozhodovacích procesů a umožnit tak větší zohlednění environmentálních hledisek i kontrolu veřejné moci.

Zákon definuje, jaké subjekty mají povinnost poskytovat informace o životním prostředí (§ 2 písm. b) zákona). Patří mezi ně úřady, ale také právnické a fyzické osoby, pokud vykonávají veřejnou správu v oblasti životního prostředí (veřejná stráž, příspěvkové organizace, Státní fond životního prostředí). Tímto ustanovením se zajišťuje, že informace nejsou omezeny pouze na státní instituce, ale pokrývají širší spektrum subjektů ovlivňujících životní prostředí.

Proces žádání o informace je stanoven tak, aby byl co nejdostupnější pro veřejnost. Každý má právo požadovat informace o životním prostředí bez nutnosti prokazovat právní zájem. Žádost může být podána písemně, elektronicky nebo ústně, a povinný subjekt musí odpovědět do 30 dnů, ve výjimečných případech může lhůtu prodloužit na 60 dnů. V praxi se však nezdá stávat, že správní orgány tyto lhůty nerespektují a záměrně se snaží obstruovat, aby se veřejnost k požadovaným informacím dostala co nejpozději.

Zákon rovněž vymezuje důvody, pro které může být poskytnutí informací odmítnuto. Mezi hlavní důvody patří ochrana důvěrnosti osobních údajů, ochrana obchodního tajemství a bezpečnostní zájmy státu. Klíčové však je, že informace o vlivech provozu na životní prostředí (emise atd.) nelze odmítnout s odkazem na obchodní tajemství, což posiluje odpovědnost podniků za jejich environmentální dopady.

Výluky z práva na informace představují největší překážku pro uplatnění principu integrace ochrany životního prostředí. Důvody pro odmítnutí jsou ze strany úřadů totiž vykládány často extenzivně.

Veřejnost má rovněž možnost podat opravný prostředek, pokud jí byly informace odepřeny. V případě odmítnutí žádosti lze podat odvolání a následně správní žalobu. Problematickou je praxe tzv. procesního ping-pongu, kdy nadřízený správní orgán ruší prvoinstanční rozhodnutí, ke zveřejnění však stále nedochází. Na to naštěstí reaguje alespoň zčásti soudní praxe, která pak umožňuje napadnout opětovný prvoinstanční rozsudek. Zároveň zákon svěřuje správnímu soudu výjimečnou pravomoc věc celkově posoudit a poskytnutí informací nařídit.

Další důležitou součástí zákona je zajištění aktivního zveřejňování informací (§ 10a). Orgány veřejné správy mají povinnost poskytovat informace o stavu životního prostředí, jeho vývoji a opatřeních přijatých k jeho ochraně (například plány a koncepce týkající se životního prostředí nebo rozhodnutí, pro něž byla provedena EIA). Informace musí být zveřejňovány také online. Tento prvek zákona zajišťuje, že princip integrace není realizován pouze na žádost, ale i z úřední iniciativy.

Problematickou zůstává i dvojkolejnost právní úpravy, jelikož zákon existuje paralelně s obecnějším zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. To působí problémy jak žadatelům, tak povinným subjektům.

Zákon o právu na informace o životním prostředí je zásadní pro naplnění principu integrace ochrany životního prostředí do politik a rozhodování veřejné správy. Transparentnost a veřejná kontrola přispívají k odpovědnějšímu přístupu orgánů k otázkám životního prostředí, čímž je zajišťováno dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí i sledování zásady udržitelného rozvoje. Zákon však stále nechává správním orgánům řadu příležitostí, jak mohou informace odepřít, když chtějí.

5. Doporučení pro lepší zohlednění principu integrace

V případě veřejné konzultace nového NECP se lze poučit z nedostatků celého procesu pro budoucí přijímání zásadních strategických dokumentů. Ministerstva by měla nad konzultací přemýšlet strukturovaně, snažit se o její efektivitu a snažit se skutečně vypořádat s přijatými podněty, aby byl výsledný dokument co nejkvalitnější.

Během procesu EIA je třeba ze strany správních orgánů dbát na skutečně kumulativní posouzení všech vlivů na životní prostředí. Úřady by měly být proaktivní a nedopouštět využívání tzv. salámové metody ze strany developerů. Pokud k ní však přesto dojde, je důležité zapojení spolků, které mohou nedostatečné posouzení namítat v dalších řízeních.

Pokud naopak spolek nebude k posuzování přizván, respektive pokud se proces EIA nebude vůbec konat, byť by měl, je vhodným krokem podat závčas zásahovou žalobu ke správnímu soudu. Ten by měl v daný okamžik jednat skutečně rychle, aby nedošlo k faktickému znemožnění participace veřejnosti a uplatnění principu integrace ochrany životního prostředí.

Ohledně procesu SEA by bylo vhodné zvážit legislativní rozšíření působnosti zákona i na další strategické koncepce (např. ekonomické), aby byl princip integrace uplatňován skutečně vždy. Lze rovněž uvažovat nad vymahatelnější možností přezkumu. Přezkum samotného stanoviska je v současnosti možný jen z moci úřední, tedy bez právního nároku veřejnosti. I přezkum samotné koncepce je pak omezený (v případě, že má koncepce formu obecně závazné vyhlášky, je její přezkum opět pouze na uvážení Ministerstva vnitra).

V případě přístupu k environmentálním informacím je třeba aktivně bojovat za možnost plného výkonu tohoto práva. V úvahu přichází legislativní omezení části výluk z práva na informace či litigace s cílem získat soudní rozhodnutí, která potvrdí restriktivní charakter výjimek. V případě, že se žadatel ocitne uprostřed procesního ping-pongu, je vhodné podat žalobu proti prvoinstančnímu rozhodnutí a nechat věc na posouzení soudu.

6. Zohlednění dalších relevantních ustanovení LZPEU

V čl. 35 LZPEU je zakotveno právo na ochranu zdraví, konkrétně na přístup k preventivní zdravotní péči a na obdržení lékařské péče. Stanoví také, že „vymezování a provádění všech politik a činností Unie je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví”.

Zajištění vysoké úrovně ochrany lidského zdraví je chráněno zejména během procesů EIA a SEA, kde je veřejné zdraví druhým referenčním hlediskem (vedle životního prostředí), vůči němuž se vlivy záměrů či koncepcí posuzují.

Právo na řádnou správu obsažené v čl. 41 LZPEU obsahuje právo každého na to, aby jeho záležitosti byly orgány, institucemi a jinými subjekty Unie řešeny nestranně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě. V daném článku je zahrnuta i povinnost správních orgánů odůvodňovat své rozhodnutí.

Zejména požadavek nestrannosti je v otázce přístupu k informacím značně ohrožen, neboť správní orgány mají často záměr na jejich neposkytnutí a tomuto cíli přizpůsobují svá rozhodnutí. Přiměřenost lhůty také nebývá často dodržována. Veřejnosti se pak nabízí ochrana v podobě podání podnětu na přijetí opatření proti nečinnosti, či následná žaloba na nečinnosti. Správní orgány jsou povinny odůvodňovat svá rozhodnutí o odepření informací i stanoviska v procesu EIA a SEA, přičemž nedostatečnost odůvodnění je důvodem pro zrušení příslušného rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost.

Dle čl. 42 LZPEU má „každý občan Unie a každá fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem v členském státě právo na přístup k dokumentům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie bez ohledu na použitý nosič”.

Toto právo je zajišťováno právě skrze zákon o právu na informace o životním prostředí (respektive také obecnějším zákonem o přístupu k informacím). Pod pojem “informace” spadá valná většina správních dokumentů, pokud nespádají do jedné z výjimek. I v případě, kdy dokument obsahuje vyloučené údaje, je povinný subjekt povinen jej poskytnout v co nejširším možném rozsahu.

Podle čl. 47 LZPEU platí, že:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.”

Právo na soudní ochranu je pro žadatele o informace zajištěno. Proti rozhodnutí o odepření se mohou odvolat a nesouhlasí-li s rozhodnutím ani pak, mohou jej napadnout u správního soudu. Judikatura Nejvyššího správního soudu navíc poskytla ještě širší záruky (možnost napadnout nepravomocné rozhodnutí v případě procesního ping-pongu či žaloba proti odepření informací bez vydání formálního rozhodnutí).

U soudu mohou účastníci řízení (typicky spolky) napadnout také závazné stanovisko EIA (v řízení o rozhodnutí, pro něž bylo podkladem). Participující veřejnost má však velmi omezený přístup k soudu v rámci procesu SEA.

7. Judikatura českých soudů odkazující na relevantní ustanovení LZPEU

Jak již bylo nastíněno v kapitole 1, LZPEU je součástí právního řádu ČR, nicméně není považována za lidskoprávní smlouvu dle čl. 10 Ústavy. Není tudíž ani součástí ústavního pořádku. Ústavní soud k ní přihlíží, avšak typicky pouze jako subsidiární argument. Problematická je také reflexe čl. 51 odst. 1 LZPEU, který omezuje její působnost pouze na záležitosti vyplývající z práva EU. V praxi českých soudů dochází k situacím, kdy aplikují LZPEU, byť její působnost dána není, a naopak.

Obecně však není aplikace LZPEU v praxi českých soudů příliš běžná. Na základě rešerše judikatury krajských soudů, Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu lze uzavřít, že výslovný odkaz na ustanovení LZPEU se objevuje téměř výhradně buďto v případech týkajících se azylu (čl. 4 LZPEU) nebo vlastnických práv (čl. 16 a 17 LZPEU). Z výše zmiňovaných ustanoveních se zřídka objevuje odkaz na čl. 47 LZPEU, ovšem opět výhradně v případech týkajících se pobytu cizinců na území ČR.

Je tomu tak v následujících rozhodnutích:

- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2019, č. j. 5 A 34/2017-27, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/443301>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 2. 2018, č. j. 1 Azs 441/2017-23, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/645519>

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2017, č. j. 6 Azs 320/2017-20, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644487>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 2. 2018, č. j. 9 Azs 401/2017-24, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/645120>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 1. 2018, č. j. 1 Azs 337/2017-34, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644940>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 1. 2018, č. j. 1 Azs 442/2017-17, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644883>

V kontextu ustanovení LZPEU relevantních pro tuto studii aplikují české soudy spíše Listinu základních práv a svobod. Ta obsahuje práva obdobného charakteru, nicméně je součástí ústavního pořádku ČR a pro soudní přezkum tak běžně relevantnější. Její aplikace rovněž není závislá na přítomnosti evropského prvku. Vzhledem k nutnosti aplikovat právo EU uniformě napříč Uníí by však neměly soudy zapomínat ani na garanci těchto práv v LZPEU. Zejména v situacích, kdy tato práva jdou nad rámec práv zaručených českým ústavním pořádkem, a je zároveň přítomen evropský prvek, by jejich nezohlednění představovalo závažný zásah do práv jednotlivce.

8. Závěr a doporučení

Český právní řád obsahuje řadu předpisů i konkrétních institutů, které slouží k naplnění principu integrace ochrany životního prostředí do rozhodovacích procesů. Mezi nejvýznamnější z nich patří proces přijímání Národního energetického a klimatického plánu, zákon o posuzování vlivů na životní prostředí či zákon o právu na informace o životním prostředí.

Zmíněné právní předpisy představují dobrý zákonný základ pro zajištění zmíněného principu. Jejich aplikace v konkrétních případech však může být problematická či neefektivní. Veřejnost je pak omezována v participaci na rozhodování a nemá efektivní nástroje ochrany před libovůlí veřejné moci.

Pro lepší zohlednění principu integrace navrhujeme tato praktická doporučení:

- Úřady by při přípravě zákonů i strategií měli zapojovat veřejnost efektivním a smysluplným způsobem
- Při provádění EIA je třeba posuzovat záměry co nejkomplexněji a aktivně zamezovat tzv. salámové metodě

- Veřejnost by měla mít efektivní možnost jak se bránit proti neprovedení EIA
- Výjimky z práva na informace o životním prostředí musí být vykládány restriktivně

Aby docházelo ke skutečnému naplnění principu integrace ochrany životního prostředí, musí být environmentální hlediska zvažována při každém relevantním rozhodnutí. Aby tomu tak skutečně bylo, sama veřejnost by si měla být vědoma svých práv plynoucích z LZPEU a své možnosti se jich dovolávat. Správní orgány a soudy by pak měli s unijním katalogem práv pracovat co nejvíce, aby dostály standardům dobré správy a řádné soudní ochrany. Jedině se zohledněním práv a principů vyplývajících z LZPEU budou jednat v souladu s primárním právem EU a zároveň poskytnou svým občanům nutnou právní ochranu.

1. Obecný legislativní rámec ochrany životního prostředí a klimatu v ČR

Ochrana životního prostředí je v českém právním řádu zakotvena již na ústavní úrovni. Ústavní pořádek garantuje jak hmotněprávní, tak procesní práva, díky kterým je životní prostředí zohledňováno jak při vytváření veřejných politik, tak i při rozhodování soudů.

Ústava České republiky zakotvuje ve svých úvodních ustanoveních v čl. 7, že:

„Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“

Životní prostředí je zde deklarováno jako veřejný statek (hodnota) a zároveň jako tzv. státní cíl. Z daného ustanovení tedy neplyne konkrétní vymahatelné právo, avšak jedná se o důležité interpretační vodítko při garanci dalších práv poskytnutých ústavním pořádkem, či obecně právním řádem ČR. Ústavní soud ostatně uvedl, že „Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí, jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat.“

V souvislosti s environmentálními závazky je důležité uvést také ustanovení Ústavy ČR zakotvující postavení mezinárodních smluv, včetně mezinárodních smluv v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu. Podle čl. 10 Ústavy:

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Mezi takovéto smlouvy patří například Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva).

Listina základních práv EU (LZPEU) má z pohledu čl. 10 specifické postavení. Přestože se jedná o součást právního řádu ČR, tedy o závazný zdroj práva, nejde o součást ústavního pořádku. Dle Ústavního soudu LZPEU totiž nepatří mezi “klasické” mezinárodní lidskoprávní smlouvy, které jsou referenčním hlediskem při přezkumu ústavnosti (jako např. Úmluva Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod).

Součástí ústavního pořádku ČR je však Listina základních práv a svobod (“Listina”). Představuje primární katalog základních práv a výslovně zakotvuje právo na příznivé životní prostředí a na přístup k informacím o stavu životního prostředí. Podle čl. 35 Listiny platí, že:

„(1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.

(2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.

(3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.”

Listina základních práv a svobod obsahuje také další ustanovení vztahující se k ochraně životního prostředí a klimatu. V čl. 11 týkajícím se práva na vlastnictví je ve třetím odstavci stanoveno obecné omezení tohoto práva:

„Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.”

V čl. 31 Listiny je pak zakotveno, že:

„Každý má právo na ochranu zdraví.”

Z procesního hlediska je pak zásadní čl. 36, který obecně zakotvuje právo na soudní ochranu:

„Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak.”

Podle čl. 41 Listiny je však vymáhání práva na příznivé životní prostředí (či práva na zdraví) výrazně omezeno. Jako jednoho z tzv. sociálních práv je možné se ho domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Důsledkem tohoto omezení je také to, že Ústavní soud při přezkumu ústavnosti norem využívá pouze tzv. test racionality, oproti přísnějšímu testu proporcionality užívaného u zásahů do základních či politických práv.

Na zákonné úrovni je pro prosazování práva na příznivé životní prostředí klíčový zákon č. 17/1992, o životním prostředí. Specifikuje možnosti prosazování práva na příznivé životní prostředí pramenícího z ústavního pořádku.

Podle § 15 zmíněného zákona se každý může stanoveným způsobem domáhat u příslušného orgánu svých práv vyplývajících z tohoto zákona a dalších předpisů upravujících věci životního prostředí.

Příslušné orgány státní správy jsou oprávněny v případech, kdy hrozí závažné poškození životního prostředí nebo kdy k poškození již došlo, rozhodnout o dočasném zastavení nebo omezení činnosti, která může toto poškození způsobit nebo je již způsobila, na dobu nejdéle 30 dnů (předběžné opatření) a současně navrhnout opatření k nápravě věcně příslušným orgánům státní správy (§ 30).

Další právní úprava je obsažena v tzv. sektorových předpisech, zejména ve vodním zákoně, zákoně o ochraně ovzduší, zákoně o integrované prevenci, zákoně o posuzování vlivů na životní prostředí, zákoně o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a v dalších předpisech.

ČR doposud (únor 2025) nepřijala klimatický zákon. Namísto toho je Vládou schvalováno několik klíčových strategických dokumentů, které stanovují klimatické cíle. Jsou jimi Politika ochrany klimatu, Státní energetická koncepce a Národní energetický a klimatický plán (NECP). V případě Politiky ochrany klimatu se jedná o dokument připravovaný Ministerstvem životního prostředí a schvalovaný vládou. Současná platná verze dokumentu byla schválena v roce 2017. Aktualizace dokumentu z února 2024 nebyla k datu vyhotovení této studie (kdy) vládou schválena. Státní energetická koncepce, která je připravována Ministerstvem průmyslu a obchodu, stanovuje vizi státu v oblasti energetiky. Tento strategický dokument byl naposledy aktualizován v roce 2015. Schválení připravované aktualizace tohoto dokumentu bylo na konci roku 2024 odloženo. Zřejmě nejdůležitějším strategickým dokumentem je pak Národní energetického a klimatického plánu, který je zmíněn v dalších kapitolách.

2. Výběr analyzovaných EU předpisů

První obecná studie se zaměřuje zejména na procesní formy participace veřejnosti na relevantních procesech týkajících se různých oblastí ochrany klimatu a životního prostředí, které česká legislativa upravuje na základě evropských právních předpisů. V tomto smyslu obecná studie pojednávala o implementaci předpisů z oblasti posuzování vlivů na životní prostředí (EIA, SEA), přístupu k informacím a přijímání NECP.

Tato druhá studie zaměřená specificky na balíček RePowerEU se i vzhledem k obsahu příslušných předpisů soustředí na formy participace veřejnosti, které jsou charakteristické tím, že ve své podstatě zahrnují i “neprávní” aspekt. Toto platí především o různých možnostech přímé nebo nepřímé participace veřejnosti v rozšiřování a využívání OZE. Takovou formu zapojení představují např. prosumeři, kolektivní samospotřeba či energetická společenství. I těmito formami participace se veřejnost podílí na ochraně a zlepšování životního prostředí.

Jejich správné nastavení je tudíž zásadní pro zohlednění principu integrace ochrany životního prostředí.

Pro tuto studii byla z předpisů přijatých v rámci balíčku RePowerEU vybrána tzv. směrnice RED III (směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/2413 ze dne 18. října 2023, kterou se mění směrnice (EU) 2018/2001, nařízení (EU) 2018/1999 a směrnice 98/70/ES, pokud jde o podporu energie z obnovitelných zdrojů, a zrušuje směrnice Rady (EU) 2015/652), která je další klíčovou regulací pro rozvoj OZE v České republice i EU.

3. Transpozice vybraných EU předpisů do českého právního řádu

Přestože lhůta k transpozici části ustanovení směrnice uplynula již k 1.7.2024, Česká republika zatím neschválila implementující národní legislativu.

V době finalizace této studie (únor 2025) je pouze připraven návrh zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie a o změně souvisejících zákonů, který má požadavky směrnice přenést do českého právního řádu. Návrh prošel meziresortním připomínkovým řízením a v současnosti čeká na schválení vládou, než bude předán Poslanecké sněmovně k dalšímu legislativnímu procesu. Vzhledem k blížícímu se konci funkčního období stávající Poslanecké sněmovny je však přijetí zákona značně nejisté. Zejména pak za situace, kdy návrh zákona čelí odporu zástupců samospráv, jelikož ti rozporují novou úpravu týkající se podmínek vymezování tzv. akceleračních zón (zmiňovaných v textu dále) a instalace OZE v těchto územích.

Vedle samotného návrhu zákona byl připraven rovněž návrh nových prováděcích předpisů a návrh metodiky výběru zmíněných akceleračních zón a jako jejich předstupeň byly dále vymezeny tzv. nezbytné oblasti v Politice územního rozvoje ČR schválené vládou na konci ledna 2025.

4. Soulad transponovaných předpisů s principem integrace ochrany životního prostředí

Princip integrace ochrany životního prostředí obsažený v článku 37 LZPEU stanoví, že „vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zvyšování jeho kvality musí být začleněny do politik Unie a zajištěny v souladu se zásadou udržitelného rozvoje”.

Návrh zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie si klade za cíl výrazně přispět k rozvoji obnovitelných zdrojů energie na českém území. Nárůst počtu i instalovaného výkonu fotovoltaik (FVE) byl sice v posledních letech výrazný, zejména došlo k rozmachu domácích FVE, nicméně nové zdroje využívající větrnou energii téměř nevznikají. Obnovitelné zdroje tak pořád zůstávají příliš malou součástí českého energetického mixu. Například v roce 2023 se větrné elektrárny podílely na hrubé výrobě elektřiny jen z 0,91 %, zatímco podíl fotovoltaických zdrojů představoval 3,76 %. Současný instalovaný výkon obnovitelných zdrojů tedy výrazně zaostává za plánovaným výkonem těchto zdrojů v roce 2030 dle NECP:

	Instalovaný výkon 2024	Instalovaný výkon 2030
FVE	4,43 GW	10,1 GW
VTE	352 MW	1,5 GW

Bez razantního navýšení v následujících letech České republice hrozí nesplnění požadavku vyplývajícího z čl. 3 směrnice, aby v roce 2030 byl podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie Unie v roce 2030 nejméně na 42,5 %. V roce 2023 byl podíl OZE na hrubé konečné spotřebě v ČR pouhých 18,59 %, přičemž v NECP byl stanoven cíl dosáhnout podílu 30 %.

Jak je patrné výše, výrazným problémem je zejména stagnace v rozvoji větrných elektráren (VTE), které by měly fotovoltaické elektrárny vhodně doplňovat. Zejména díky tomu, že obě technologie typicky dodávají elektřinu v jiných částech roku. Developeři projektů VTE se ovšem setkávají s řadou problémů, kdy kromě finanční i časové náročnosti výstavby nových zdrojů bojují s často nevyzpytatelným přístupem veřejné správy při povolování projektů. Přesně s tímto problémem má nová legislativa potenciál nejvíce pomoci.

Zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie na celkovém energetickém mixu ČR je jednoznačně v souladu s principem integrace ochrany životního prostředí dle čl. 37 LZPEU. Směřuje totiž k naplnění klimatických závazků ČR a tudíž obecně přispívá k ochraně klimatu i biodiverzity. Dochází tak k systematickému zakotvení obnovitelných zdrojů jako nástroje boje se změnou klimatu, čímž dojde ještě k intenzivnější integraci ochrany životního prostředí do rozhodování správních orgánů. Budou tak naplněny také další principy zmíněné v čl. 37 LZPEU, tedy dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí i uplatnění zásady udržitelného rozvoje.

VYMEZENÍ ZÁMĚRU PRO VYUŽITÍ OZE

Zásadním prvkem celé nové právní úpravy je komplexní vymezení záměru pro využití OZE. Dle § 2 návrhu zákona je záměrem stavba nebo zařízení pro výrobu energie z obnovitelného zdroje energie nebo stavba nebo zařízení využívající kombinaci různých druhů obnovitelných zdrojů energie, včetně

- změny této stavby nebo zařízení
- připojení této stavby nebo zařízení k distribuční, přenosové nebo přepravní soustavě
- stavby nebo zařízení sloužící pro ukládání energie vyrobené touto stavbou
- další nutné infrastruktury (s výjimkou rozvoje sítě)
- staveb zmírňujících dopad zařízení na okolí.

Tento komplexní přístup je zásadní při výkladu striktních lhůt, které zákon dále nastavuje pro povolování záměru. Zároveň jde o velmi “uživatelsky přívětivý” přístup, kdy je upřednostňován pohled investora či provozovatele na úkor úřadů. Jde o účinnou motivaci k co největšímu zjednodušování a rychlému odbavování žádostí, namísto jejich “zasekávání se” v různých navazujících řízeních.

Tímto přístupem je naplňován princip integrace ochrany životního prostředí. Dosažení vysoké úrovně ochrany je vyvažováno se zásadou udržitelného rozvoje. Nelze přistoupit na tezi, že by docházelo k vyšší míře integrace ochrany životního prostředí, pokud by se povolovací řízení táhla nepřiměřeně dlouhou dobu.

NEZBYTNÉ OBLASTI

Dříve, než dojde k vymezení akceleračních zón, musí dojít k vymezení tzv. nezbytných oblastí. Pouze na jejich území bude totiž možné vymezit akcelerační zóny. Státy mají povinnost toto vymezení provést již do 21. 5. 2025. Jejich právní úprava se nachází v čl. 15b směrnice RED III, respektive v § 3 návrhu zákona.

Podle něj se nezbytné oblasti vymezují v Politice územního rozvoje ČR. Při jejich vymezení se bere ohled zejména

- na odhadovaný vývoj a celkový plánovaný instalovaný výkon výroby energie z obnovitelných zdrojů podle národního energetického a klimatického plánu (NECP),
- na dostupnost energie z obnovitelných zdrojů a potenciál různých druhů výroby ,

- na předpokládanou poptávku po energii, včetně zohlednění flexibility a
- na dostupnost příslušné energetické infrastruktury, včetně sítí a akumulčních baterií.

Nezbytné oblasti musí být stanoveny s cílem určit domácí potenciál OZE a jejich rozsah musí být dostatečný, aby bylo možné naplnit vnitrostátní cíl podílu OZE na celkové spotřebě energie pro rok 2030 (tedy 30-35 %).

Vláda stanovila usnesením č. 272 ze dne 24. dubna 2024 základní postup pro určování nezbytných oblastí. Zásadně má do nezbytných oblastí spadat jakékoli území, na němž je realizace obnovitelných zdrojů energie ekonomicky rentabilní a technologicky možná.

Rentabilita je stanovena na základě minimálních požadavků na rychlost větru či přímé sluneční záření v oblasti. Technicky realizovatelné jsou pak OZE ve vzdálenosti alespoň 20 km od sítí vysokého napětí. Z nezbytných oblastí jsou pak celkově vyjmuty lokality soustavy NATURA 2000, území národních parků a 1. a 2. zóny chráněných krajinných oblastí.

K vymezení nezbytných oblastí došlo usnesením vlády č. 64/2025 ze dne 29. ledna 2025, kterým vláda schválila aktualizovala Politiku územního rozvoje České republiky. V něm jsou nyní konkrétně určena nezbytná území pro rozvoj FVE i VTE.

Institut nezbytných oblastí je základním předpokladem pro vymezení akceleračních zón a jako takový je tudíž v souladu s celkovým cílem principu integrace ochrany životního prostředí. Díky vyjmutí národních parků a chráněných krajinných oblastí je zároveň preventivně chráněno životní prostředí v nejvýznamnějších lokalitách.

AKCELERAČNÍ ZÓNY

Na základě směrnice návrh zákona stanovuje vládě i samosprávám povinnost, aby vymezily tzv. akcelerační zóny (neboli oblasti pro zrychlené zavádění OZE). Dle § 4 návrhu zákona se vymezují vždy pro využití stejného druhu obnovitelného zdroje energie (tedy zvláště pro VTE a FVE). Musí být zároveň vymezeny tak, aby OZE v nich budované neměly významný dopad na životní prostředí. Už v tomto obecném požadavku lze spatřovat sledování principu integrace ochrany životního prostředí.

Akcelerační zóny budou definovány na třech úrovních územního plánování, aby bylo možné sladit různé veřejné zájmy v daném území a zároveň zachovat princip subsidiarity vyplývající z práva obcí a krajů na samosprávu. Vymezování akceleračních zón bude probíhat prostřednictvím:

- Územních plánů obcí - pro lokality s místním významem.

- Zásad územního rozvoje (krajů) - pro oblasti s nadregionálním dopadem.
- Územního rozvojového plánu - pro zóny s celostátním významem.

Příslušná územně plánovací dokumentace vždy určí hranice konkrétní zóny a typ OZE, pro nějž je vhodná. Vydání územně plánovací dokumentace bude doprovázeno vydáním tzv. územního opatření. V něm budou stanoveny podrobnější podmínky pro danou oblast. Konkrétně v něm může úřad správní orgán určit, jaká opatření a limity s ohledem na ochranu životního prostředí je třeba v zóně dodržovat. Zvláštní pozornost bude věnována ochraně cenných přírodních lokalit a jednotlivých prvků krajiny, jako jsou chráněné stromy či významné biotopy.

Územní opatření, stejně jako územně plánovací dokumentace, budou vydávány v podobě opatření obecné povahy. Proces jejich přijetí bude spojen do jednoho. Rozdíl však panuje v okruhu osob, které je mají připravit. Zatímco územně plánovací dokumentaci mají poskytnout odborní projektanti, územní opatření bude připravováno ve spolupráci s experty na životní prostředí.

Podle typu územně plánovací dokumentace lze identifikovat i správní orgán příslušný k jejímu vydání:

- územní plán - připravuje obecní úřad, schvaluje obecní zastupitelstvo
- zásady územního rozvoje - připravuje krajský úřad, schvaluje krajské zastupitelstvo
- územní rozvojový plán - připravuje Ministerstvo pro místní rozvoj, schvaluje vláda.

Celý proces bude doprovázen strategickým posuzováním vlivů na životní prostředí (SEA), které bylo blíže popsáno v první studii. Posouzení proběhne hromadně pro územně plánovací dokumentaci i pro územní opatření. Stejně tak pro oba dokumenty proběhne jedno veřejné projednání.

Provedení posouzení SEA umožní komplexní zhodnocení dopadů budoucích projektů v území na životní prostředí a lidské zdraví. Zároveň umožní jejich následný rychlý rozvoj, neboť již nebude nutné provádět jednotlivé procesy EIA pro každý projekt zvlášť. Tím dojde k efektivnímu naplnění principu integrace ochrany životního prostředí bez omezení rozvoje OZE.

Design celého procesu umožňuje komplexní posouzení a zároveň vcelku rychlé přijetí obou potřebných dokumentů (vzhledem k jejich společnému pořizování). Díky nutnosti provedení strategického posouzení vlivů na životní prostředí (SEA) je v co nejvyšší možné míře zajištěn princip integrace ochrany životního prostředí a zajištění vysoké úrovně této ochrany dle čl. 37 LZPEU.

V navrhovaném § 11 odst. 2 zákona je blíže specifikován vztah územního opatření k ochraně životního prostředí. Podle něj jsou součástí návrhu územního opatření také podmínky navržené za účelem vyloučení nepříznivých dopadů záměrů OZE v akcelerační oblasti na životní prostředí a veřejné zdraví nebo, pokud není možné tyto dopady vyloučit, podmínky, které takové dopady v co největší možné míře omezují. Zvláště se má přihlížet

- na zákazy stanovené v zákoně o ochraně přírody a krajiny k ochraně volně žijících ptáků a zvláště chráněných druhů živočichů
- na cíle ochrany povrchových vod podle vodního zákona.

Zde se opět jasně projevuje princip integrace ochrany životního prostředí. V praxi však bude zásadní, aby nebyla územní opatření nepřiměřeně rozšiřována a nestanovovala podmínky na ochranu životního prostředí, které de facto znemožní rozvoj OZE v dané oblasti.

Ministerstvo životního prostředí v rámci navrhované metodiky k zákonu předkládá systém “semaforu” pro určení vhodných oblastí pro akcelerační zóny. Ty byly vybrány na základě limitů, mezi něž patří:

- technicky nevhodný terén,
- umělé překážky,
- ochrana přírody a krajiny a
- ostatní veřejné zájmy.

Lokality, které jsou ze zákona jako akcelerační zóny zakázány (NATURA 2000, národní parky) jsou označeny červeně. Další potenciálně problematická území jsou označena žlutou barvou, přičemž u nich bude vždy třeba individuálně posuzovat konkrétní okolnosti. Zcela bezproblémová území jsou pak označena barvou zelenou. Ta jsou pro vymezení akceleračních zón nejvhodnější (byť jich není na území ČR velké množství). Aby došlo k řádnému naplnění principu integrace ochrany životního prostředí v souladu s našimi klimatickými závazky, bude zřejmě nutné aktivně přistupovat i k potenciálně problematictějším “žlutým” oblastem. Tyto limity by podle návrhu zákona měly být vymezeny v prováděcím právní předpisu (nařízení vlády), který jasně stanoví, které oblasti spadají do červených, žlutých a zelených lokalit.

PROCES POSUZOVÁNÍ ZÁMĚRU

Nejzásadnější a nejpraktičtější dopad bude mít však nový zákon právě na samotný proces posuzování konkrétních záměrů OZE. Typicky bude hlavní část celého povoloovacího procesu

tvořit stavební řízení, případně řízení o udělení jednotného environmentálního stanoviska jakožto závazného podkladu pro další rozhodování.

Dle čl. 16b směrnice RED III musí státy zajistit, aby celková délka povolovacího procesu obecně nepřesáhla 2 roky. V případě zdrojů budovaných v akceleračních zónách však nesmí být delší než 12 měsíců (čl. 16a směrnice). V případě těchto projektů se pak zásadně nemá provádět posuzování vlivů záměru na životní prostředí (EIA).

Posuzování žádosti v případě zařízení v akcelerační zóně tedy bude probíhat následovně:

1. Podání žádosti

Žádost o vydání jednotného environmentálního stanoviska lze podat přímo krajskému úřadu ještě před zahájením stavebního řízení u příslušného stavebního úřadu. Není to však zcela nutné. V opačném případě o vydání stanoviska požádá sám stavební úřad, u nějž došlo bylo zahájení stavebního řízení.

2. Záměr by nepodléhal procesu EIA

V případě, že by záměr procesu EIA vůbec nepodléhal, nedochází k žádné změně, krajský úřad vydá jednotné environmentální stanovisko, které bude závazným podkladem pro pokračující stavební řízení.

3. Záměr by podléhal procesu EIA

Pokud by záměr procesu EIA podléhal, musí příslušný orgán dle § 25 zákona posoudit, zda:

a) území dotčené záměrem OZE může zasahovat i mimo území České republiky (případně jiný stát požádá o mezistátní posuzování), nebo

b) je vysoce pravděpodobné, že záměr OZE povede k významným nepředvídaným nepříznivým vlivům na životní prostředí a veřejné zdraví, které nebyly zjištěny při pořizování územního opatření a které nelze vyloučit dodatečnými podmínkami a zmírňujícími opatřeními.

Příslušný orgán má 45 dní na vydání rozhodnutí, v němž určí, zda záměr bude podléhat procesu EIA. Tato lhůta je snížena na 30 dní v případě zařízení s výkonem nižším než 150 kW (§ 25 odst. 5). Pokud tak učiní, následuje klasický proces EIA, jehož závěrem je vydání jednotného environmentálního stanoviska. Příslušný orgán je povinen jej vydat bezodkladně, nejpozději do 6 měsíců. Tuto lhůtu však může až o dalších 6 měsíců prodloužit z důvodů mimořádných událostí (§ 26 odst. 4). To je značně problematické ustanovení, neboť by pak zřejmě nedošlo k naplnění požadavku na celkovou délku povolování nepřesahující 12 měsíců u záměrů v akceleračních zónách.

Pro stavební řízení u záměrů v akcelerační oblasti pak platí lhůta 60 dnů pro vydání rozhodnutí dle § 28 (bez možnosti prodloužení). Pokud jde o záměr FVE s výkonem do 100 kW a úřad o něm nerozhodne do 30 dnů od podání bezvadné žádosti, považuje se záměr za povolený (§ 31 odst. 1). Zde lze pozitivně hodnotit navrženou právní úpravu, neboť zachovala hranici 100 kW, přestože směrnice umožňuje její snížení až na 10,8 kW.

V zákoně však naopak chybí explicitní vyjádření, že výstavba projektů OZE představuje převažující veřejný zájem, jak je stanoveno v čl. 16f směrnice. Tento nedostatek je částečně sanován energetickým zákonem, jehož § 2 stanoví, že výroba OZE je zřizována a provozována ve veřejném zájmu. Toto ustanovení však platí pouze pro zdroje s výkonem 1 MW a vyšším, neuplatní se tudíž na menší projekty.

Stejně tak zákon nijak neadresuje zvyšování podpory pro OZE v místních komunitách, např. skrze větší zapojení a podporu energetických společenství (což ostatně směrnice vyžaduje). V tomto ohledu lze alespoň částečně ocenit návrh metodiky MŽP, která představuje řadu příkladů, jak finančně i jinak podporovat místní komunity.

Návrh zákona tedy obsahuje řadu procesních úprav, které směřují k naplnění principu integrace ochrany životního prostředí - jak díky zrychlení řízení, tak díky zachování možnosti provést posouzení vlivů záměru na životní prostředí.

Zároveň však ze zákona nevyplývají všechny záruky poskytnuté směrnicí. Zejména obecný požadavek na nepřesáhnutí 12 měsíců celkového povolování (24 měsíců mimo akcelerační zóny) v zákoně chybí. Samotné nastavení specifických lhůt pro jednotlivá dílčí řízení však neposkytuje záruku, že budou tyto maximální limity dodrženy (zejména v případě provádění procesu EIA). Vzniká tak otázka, zda je navržená úprava skutečně v souladu se směrnicí RED III, již má implementovat, a zda tudíž dosahuje požadavků vyplývajících z principu integrace ochrany životního prostředí, zejména zohlednění zásady udržitelného rozvoje.

5. Doporučení pro lepší zohlednění principu integrace

Zásadním problémem je, že zákon v současné době (únor 2025) není ani předložen Poslanecké sněmovně, natož aby byl schválen. Zrychlení rozvoje OZE v České republice je tak stále nejisté.

V případě určování akceleračních zón je zásadní, aby územní opatření nestanovovala příliš přísné podmínky, které by de facto zamezovaly rozvoji OZE i v akceleračních zónách. Zde

přinese odpovědi teprve konkrétní praxe. V případě, že by k takovým situacím skutečně docházelo, se nabízí možnost napadnout daná opatření jakožto opatření obecné povahy před správním soudem.

Jednoznačným nebezpečím je pak obecná liknavost samospráv ve vymezování akceleračních zón, zejména mimo poměrně malý okruh “zelených” oblastí. Jelikož zde samosprávy požívají výraznou diskreci, zásadní bude aktivní komunikace a podpora při vymezování efektivních a funkčních akceleračních zón.

V případě déle nastavených lhůt a průtahů se lze v případných konkrétních sporech dovolávat přímého účinku směrnice, neboť v ní jsou obecné lhůty stanoveny velmi jasně a český zákon, či jeho aplikace, s ní mohou být v rozporu. Totéž platí u dovolávání se výstavby OZE jako převažujícího veřejného zájmu.

Výrazným tématem by pak měla být absence podpory místních komunit, či alespoň zvýšená povinnost úřadů s nimi komunikovat. Zákonu by prospělo, kdyby určoval formu, jakým budou místní komunity v akceleračních zónách kompenzovány. Zároveň je nutné zajistit podporu samotných obcí a krajů, aby měli dostatečné kapacity a podklady na kvalitní vymezení akceleračních zón a následné povolování zdrojů.

Současná podoba zákona navíc nijak nepracuje s otázkou kapacity elektrizační soustavy. Aby byl zákon skutečně účinný, musí být akcelerační zóny vymezeny v oblastech, kde je dostatečná kapacita v síti, případně kde se brzy plánuje její posílení.

Přestože lze návrh zákona obecně hodnotit pozitivně z hlediska principu integrace ochrany životního prostředí, zůstává otázkou, zda vzhledem k nutnosti zásadního rozvoje OZE v ČR jde skutečně tak daleko, jak by mohl být. Teprve při skutečně efektivní podpoře výstavby OZE lze mluvit o dostatečném naplňování principu integrace životního prostředí, dosažení vysoké úrovně jeho ochrany a zásady udržitelného rozvoje.

6. Zohlednění dalších relevantních ustanovení LZPEU

V čl. 35 LZPEU je zakotveno právo na ochranu zdraví, konkrétně na přístup k preventivní zdravotní péči a na obdržení lékařské péče. Stanoví také, že „vymezování a provádění všech politik a činností Unie je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví”.

Návrh zákona sleduje právo na ochranu zdraví, včetně principu integrace ochrany zdraví do rozhodovacích procesů. Byť v důsledku návrhu dojde k částečnému omezení procesů EIA, v nichž se efekt na zdraví také posuzuje, zákonodárce na tuto oblast nezapomněl. Dopad na veřejné zdraví musí být zkoumán i zde, zejména díky § 11, podle nějž musí být v územním opatření stanovena omezení nejen s ohledem na životní prostředí, ale i na zdraví.

Dle § 23 musí žádost o vydání jednotného environmentálního stanoviska obsahovat také údaje o možných vlivech na veřejné zdraví. Stejně tak, pokud by měl mít záměr nepředvídané nepříznivé vlivy na veřejné zdraví, úřad nařídí provedení procesu EIA (§ 25 odst. 1 písm. b)).

Právo na řádnou správu obsažené v čl. 41 LZPEU obsahuje právo každého na to, aby jeho záležitosti byly orgány, institucemi a jinými subjekty Unie řešeny nestranně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě. V daném článku je zahrnuta i povinnost správních orgánů odůvodňovat své rozhodnutí.

I toto právo je zásadně naplňováno. Zákon výrazně posiluje postavení žadatelů, stanovuje předvídatelný právní rámec a zvyšuje jejich právní jistotu při čekání na potřebné povolení. Zároveň zůstávají otázky, zda je nastavení lhůt skutečně přiměřené a zda by nemohlo jít dál. V případě větších projektů OZE (zejména VTE) je pak otázkou, zda jsou obce, v nichž může být typicky velký odpor k těmto projektům, skutečně nestrannou veřejnou správou.

Dle čl. 42 LZPEU má „každý občan Unie a každá fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem v členském státě právo na přístup k dokumentům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie bez ohledu na použitý nosič”.

Toto právo není v tomto kontextu příliš relevantní, nicméně žadatel má vždy zajištěno právo nahlížet do správního spisu, jež se ho týká. Má tak právo seznámit se s podklady rozhodnutí správního orgánu a vyjádřit se k nim.

Podle čl. 47 LZPEU platí, že:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.”

I právo na soudní ochranu je zde garantováno, neboť žadatel má příležitost bránit se soudně proti zamítavému rozhodnutí. Stejně tak lze ve specifických případech napadnout i územně

plánovací dokumentaci, respektive územní opatření, jež se vydávají jako opatření obecné povahy.

7. Judikatura českých soudů odkazující na relevantní ustanovení LZPEU

Jak již bylo nastíněno v kapitole 1, LZPEU je součástí právního řádu ČR, nicméně není považována za lidskoprávní smlouvu dle čl. 10 Ústavy. Není tudíž ani součástí ústavního pořádku. Ústavní soud k ní přihlíží, avšak typicky pouze jako subsidiární argument. Problematická je také reflexe čl. 51 odst. 1 LZPEU, který omezuje její působnost pouze na záležitosti vyplývající z práva EU. V praxi českých soudů dochází k situacím, kdy aplikují LZPEU, byť její působnost dána není, a naopak.

Obecně však není aplikace LZPEU v praxi českých soudů příliš běžná. Na základě rešerše judikatury krajských soudů, Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu lze uzavřít, že výslovný odkaz na ustanovení LZPEU se objevuje téměř výhradně buďto v případech týkajících se azylu (čl. 4 LZPEU) nebo vlastnických práv (čl. 16 a 17 LZPEU). Z výše zmiňovaných ustanoveních se zřídka objevuje odkaz na čl. 47 LZPEU, ovšem opět výhradně v případech týkajících se pobytu cizinců na území ČR.

Je tomu tak v následujících rozhodnutích:

- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2019, č. j. 5 A 34/2017-27, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/443301>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 2. 2018, č. j. 1 Azs 441/2017-23, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/645519>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2017, č. j. 6 Azs 320/2017-20, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644487>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 2. 2018, č. j. 9 Azs 401/2017-24, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/645120>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 1. 2018, č. j. 1 Azs 337/2017-34, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644940>
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 1. 2018, č. j. 1 Azs 442/2017-17, dostupný online na: <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/644883>

V kontextu ustanovení LZPEU relevantních pro tuto studii aplikují české soudy spíše Listinu základních práv a svobod. Ta obsahuje práva obdobného charakteru, nicméně je součástí ústavního pořádku ČR a pro soudní přezkum tak běžně relevantnější. Její aplikace rovněž není závislá na přítomnosti evropského prvku. Vzhledem k nutnosti aplikovat právo EU uniformě napříč Unií by však neměly soudy zapomínat ani na garanci těchto práv v LZPEU. Zejména v situacích, kdy tato práva jdou nad rámec práv zaručených českým ústavním pořádkem, a je zároveň přítomen evropský prvek, by jejich nezohlednění představovalo závažný zásah do práv jednotlivce.

8. Závěr a doporučení

V důsledku iniciativy RePowerEU a směrnice RED III se do českého právního řádu dostávají nové způsoby podpory rozvoje obnovitelných zdrojů energie a s nimi i lepší zajištění principu integrace ochrany životního prostředí zajištěného čl. 37 LZPEU.

Návrh zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie je pozitivním krokem vpřed. Může být užitečným v rozvoji OZE a tím přispět k naplnění našich klimatických závazků - a tudíž i přispět k lepšímu sledování zmíněného principu. Zároveň poskytuje i tradičnější zachování principu integrace, neboť obsahuje řadu bezpečnostních brzd proti neřízenému rozvoji OZE na úkor životního prostředí.

Návrh však nejde tak daleko, jak by mohl. Některá jeho ustanovení mohou omezit efektivitu dosažení proklamovaného cíle. Zároveň ještě neznáme finální podobu zákona a není vyloučeno, že budou v průběhu legislativního procesu ještě více rozmělněny některé jeho požadavky a inovace.

Pro lepší zohlednění principu integrace navrhuje tato doporučení:

- Návrh zákona by měl být především v co nejbližší době schválen
- Zákon by měl obsahovat formu kompenzace pro místní komunity a podporovat jejich aktivní zapojení
- Je třeba zajistit dostatečnou podporu a kapacity pro obce a kraje při vymezování akceleračních zón a následném povolování projektů
- Při vymezování akceleračních zón je třeba reflektovat kapacitu elektrizační soustavy v daných lokalitách

Aby byl sledovaný princip skutečně naplňován v nejvyšší možné míře, sama veřejnost by si měla být vědoma svých práv plynoucích z LZPEU a své možnosti se jich dovolávat. Spolu s

neziskovými organizacemi má možnost využít svých základních práv jako argumentů pro zákonodárce v procesu přijímání zákona. Zároveň bude třeba, aby správní orgány a soudy uměly s unijním katalogem práv pracovat, aby dostály standardům dobré správy a řádné soudní ochrany. Jedině se zohledněním práv a principů vyplývajících z LZPEU budou jednat v souladu s primárním právem EU a zároveň poskytnou svým občanům nutnou právní ochranu.

Contact information:

organization: *Justice & Environment*

e-mail: info@justiceandenvironment.org

URL: www.justiceandenvironment.org

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

